

УДК 061.2(477): 630*31+630(091)

ДЕМУЗ Інна,

доктор історичних наук, професор,
головний науковий співробітник сектору
наукової бібліографії та біографістики
Національної наукової сільськогосподарської
бібліотеки НААН (м. Київ, Україна)

demuz_inna@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5936-2386>

Researcher ID:

<https://publons.com/researcher/1780609/inna-id-demuz/>

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ТОВАРИСТВА ЛІСОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В КОНТЕКСТІ РУХУ ЗА НАУКОВУ ОРГАНІЗАЦІЮ ПРАЦІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ ст.)

Мета статті: на основі вперше введених до наукового обігу архівних документів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (фонд 4645) окреслити внесок Українського науково-технічного товариства лісової промисловості та лісового господарства у розвиток галузі в УРСР у другій половині ХХ ст.

Теоретико-методологічною основою підготовки статті стали, насамперед, сучасні концепти про інтелектуальний соціокультурний простір, міжособистісні комунікації науковців, процеси інституціонування природознавчої науки, формування наукових корпорацій учених, трансляції наукових знань у соціумі тощо.

Висвітлено історію створення осередку, проаналізовано його кількісний склад, структуру, керівництво й умови функціонування. Через призму діяльності галузевих секцій товариства (лісового господарства і меліорації; лісозаготівель і транспорту; зеленого будівництва; лісової хімії і підсочки лісу; деревообробки; стандартизації і якості продукції; економіки й організації виробництва; охорони праці; видавничої; підвищення кваліфікації та ін.) відображено його участь у поширеному у згаданий період русі за наукову організацію праці. Зокрема, основними формами і методами роботи товариства визначено: проведення науково-технічних конференцій, семінарів, диспутів; участь у соціалістичному змаганні на кращі розробки; видання фахової літератури, у тому числі праць товариства, результатів конкурсів тощо; лекційна діяльність; організація галузевих секцій, суспільних

ДЕМУЗ Інна

університетів, наукових відряджень, екскурсій; створення цільових комітетів для розроблення науково-технічних питань; відкриття будинків інженерів, музеїв, технічних кабінетів і бібліотек; організація технічних консультацій; проведення громадських оглядів книг, журналів, діяльності дослідних інститутів та ін.

Ключові слова: Українське науково-технічне товариство лісової промисловості та лісового господарства; галузеві масові науково-технічні товариства; науково-технічна інтелігенція; лісове господарство; лісова хімія; лісозаготівля; деревообробка; зелене будівництво.

ACTIVITIES OF THE UKRAINIAN SCIENTIFIC AND TECHNICAL SOCIETY OF FOREST INDUSTRY AND FORESTRY IN THE CONTEXT OF THE SCIENTIFIC WORK ORGANIZATION MOVEMENT (SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY)

The aim of the article: to outline the contribution of the Ukrainian Scientific and Technical Society of Forest Industry and Forestry to the development of the industry in the Ukrainian SSR in the second half of the 20th century on the basis of archival documents of the Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine (fund 4645), which are introduced into scientific circulation for the first time.

Modern concepts of intellectual socio-cultural space, interpersonal communication of scientists, processes of institutionalization of natural science, formation of scientific corporations of scientists, transmission of scientific knowledge in society, etc. became the theoretical and methodological basis for the preparation of the paper.

The history of the society's creation is highlighted, its quantitative composition, structure, leadership and operating conditions are analyzed. Through the prism of the activity of the branch sections of the society (forestry and land reclamation; logging and transport; green construction; forest chemistry and forest pruning; woodworking; product standardization and quality; economy and organization of production; labor protection; publishing; professional development, etc.) its participation in the movement for the scientific organization of work, widespread in the mentioned period, is reflected. In particular, the main forms and methods of the society's work are defined as: conducting scientific and technical conferences, seminars, debates; participation in the socialist competition for the best developments; publication of professional literature, including works of the society, results of competitions, etc.; lecture activity; organization of industry sections, public universities, scientific business trips, excursions; creation of target committees for the research of scientific and technical issues; opening of houses of engineers, museums, technical offices and libraries; organization of technical consultations; conducting public reviews of books, magazines, activities of research institutes, etc.

Keywords: *Ukrainian scientific and technical society of forest industry and forestry; sectoral mass scientific and technical societies; scientific and technical intelligentsia; forestry; forest chemistry; logging; woodworking; green construction.*

Постановка проблеми. Нова модель організації громадських об'єднань в умовах формування командно-адміністративної системи в СРСР у кінці 1920-х рр. передбачала створення ряду науково-технічних товариств (далі – НТТ) у межах профспілок. Вперше таке товариство було організовано у 1929 р., надалі їхня кількість суттєво збільшувалася. НТТ виконували ряд завдань, направлених на розбудову галузей народного господарства в умовах індустріалізації: підвищення рівня знань членів товариства у галузі; поширення відповідних знань серед інженерно-технічних і наукових робітників; взаємодія з профспілками та їхніми інженерно-технічними секціями щодо сприяння поширенню науково-технічної думки серед усіх зацікавлених; виконання науково-технічних робіт у відповідній галузі, консультування і проведення експертиз за пропозиціями органів влади, профспілок, держорганів, науково-дослідних організацій; встановлення зв'язків із закордонними науково-технічними організаціями з метою засвоєння їхнього досвіду для використання в соціалістичному будівництві. Постановою ЦК ВКП (б) від 19 листопада 1931 р. науково-технічні товариства було реорганізовано у самостійні наукові інженерно-технічні товариства, завдання яких полягали у підвищенні кваліфікації своїх членів, розробці науково-технічних проблем реконструкції народного господарства, постановці та вирішенні кардинально нових науково-дослідних та науково-технічних завдань. Отож, до червня 1933 р. у СРСР налічувалося 44 Всесоюзних наукових інженерно-технічних товариств. До кінця 1938 р. після відмови від вузької спеціалізації, уточнення функцій та злиття близьких за профілем об'єднань їхня кількість скоротилася до 26. У воєнний період 1941-1945 рр. товариства продовжували функціонувати, працюючи переважно на оборону. У червні 1953 р. у СРСР зафіксовано

29 Всесоюзних науково-технічних товариств, які 24 грудня 1954 р. постановою ЦК КПРС було реорганізовано у галузеві масові науково-технічні товариства. Одним з таких було Всесоюзне наукове інженерно-технічне товариство лісової промисловості як добровільне об'єднання технічної інтелігенції, яке мало ряд республіканських відділень, у тому числі і в УРСР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. По суті, історіографія питання практично відсутня, адже Українське науково-технічне товариство лісової промисловості та лісового господарства не ставало об'єктом окремих досліджень. В радянський період вийшли друком лише праця М. Філіпова [3] та колективна монографія [1], присвячені загалом історії науково-технічних товариств ХХ ст. Автори наголошували на вагомій ролі науково-технічної інтелігенції у побудові соціалізму, завданнях профспілок у керівництві громадськими організаціями і перевихованні «старої» інтелігенції; акцентували увагу на поширенні НТТ технічних знань і розвитку технічної пропаганди, найважливіших напрямів досліджень; рясно цитувалися праці партійних функціонерів. У сучасній науковій літературі відсутні будь-які значні праці про згадане товариство. Це пояснюється тим, що, якщо в радянській історіографії рухи за наукову організацію праці й участь громадськості у соціалістичному змаганні інтерпретувалися виключно в позитивному ключі, то в пострадянській увага зосереджувалася лише на вивченні негативних аспектів руху, пов'язаних з забезпеченням надмірної формалізації участі у ньому. Так, К. Ніколаєць, аналізуючи історіографію питання діяльності громадських організацій в умовах радянського тоталітаризму, вважала, що вони перетворилися на слухняних виконавців волі партійних органів, що змагальність (рух за комуністичну працю) в Україні радянськими дослідниками подавалися не як форма підвищення інтенсивності праці і засіб зміцнення існуючого режиму, а як результат зростаючої свідомості трудящих, як важливий засіб інтернаціоналізації суспільства, підвищення суспільно-політичної активності

трудящих, зміцнення співробітництва народів СРСР, як фактор суттєвого зростання економічних показників та як метод залучення громадян до управління виробництвом [2, с. 195, 197, 199, 200, 205].

Поділяємо думку дослідниці, що ідеалізація радянської моделі економіки і швидкого впровадження у виробництво новітніх досягнень науки і техніки відійшли у минуле; проте виключно критичне сприймання радянської дійсності, характерне для наукових праць другої половини 1990-х – початку 2000-х рр., також не відповідає реальному стану речей з огляду на численні економічні досягнення радянського ладу [2, с. 219, 220].

Виходячи з вищезазначеного, висвітлення руху за наукову організацію праці в УРСР у другій половині XX ст. і ступеня участі у ньому вчених, робітників і селян набуває неабиякої актуальності й гостроти, потребуючи новітніх наукових пошуків і, відповідно, кардинальних переосмислень.

Мета статті: на основі вперше введених до наукового обігу архівних документів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (фонд 4645) окреслити внесок Українського науково-технічного товариства лісової промисловості та лісового господарства у розвиток галузі в УРСР у другій половині XX ст.

Виклад основного матеріалу. Українське відділення Всесоюзного наукового інженерно-технічного товариства лісової промисловості як добровільне об'єднання технічної інтелігенції відновило діяльність у квітні 1944 р після звільнення країни від німецької окупації. Згідно Статуту НТТ СРСР від 11 березня 1955 р. (протокол № 6) в Києві створено Українське республіканське правління науково-технічного товариства лісової промисловості з підпорядкуванням Центральному правлінню НТТ лісової промисловості та лісового господарства у м. Москва [10, арк. 1]. У лютому 1962 р. об'єднання перейменоване на Українське науково-технічне товариство

лісової промисловості та лісового господарства, після чого тематичні плани робіт почали узгоджуватися з Міністерством лісової промисловості УРСР.

На 1944 р. товариство нараховувало у своєму складі 25 первинних організацій з 500 фізичних членів. Така ж кількість членів збереглася і до початку 1947 р., коли до складу товариства входило 170 інженерно-технічних працівників підприємств і установ міністерств лісової промисловості УРСР, меблевої промисловості та столярних виробів УРСР, Укрліспромсоюзу тощо [7, арк. 3]. На 1654 р. кількість членів зросла до 3 911 осіб, серед яких 420 технологів, 172 механіки, 31 конструктор, 59 будівників, 32 енергетики, 27 хіміків, 7 агрономів, 1 489 лісоводів, 152 економісти, 1 482 особи за іншими спеціальностями; 7 докторів наук, 84 кандидати наук, 1 член-кореспондент, 6 професорів, 19 доцентів [8, арк. 6, 7].

Після урядових реорганізацій за галузями виробництва на 1 липня 1955 р. у складі товариства числилося 93 первинних організацій з загальною кількістю 2 590 членів (складалося з юридичних і дійсних членів; останні, маючи видатні заслуги перед товариством, отримували звання заслуженого або почесного члена [4, арк. 2 зв.]). Юридичні члени товариства – міністерства і відомства, ради народного господарства, комбінати, трести, профільні підприємства, проектні й конструкторські організації, НДІ, заклади вищої освіти, технікуми тощо – мали право: направляти своїх представників для участі в роботі науково-технічних конференцій і нарад, організованих товариством; отримувати від товариства консультації, експертизи, друковані видання, публікуватися у виданнях осередку тощо [10, арк. 4, 5].

Станом на 1981 р. республіканське правління товариства об'єднувало 25 обласних правлінь та Київське міське правління НТТ. У складі товариства рахувалося 351 первинна організація, із них 317 – юридичні члени НТТ (первинні організації об'єднували 39 422 дійсних членів [13, арк. 2]).

Головною метою товариства було сприяння розвитку науково-технічної і творчої ініціативи у середовищі технічної інтелігенції підприємств і організацій лісової промисловості УРСР. Статут 1944 р. зафіксував наступні основні завдання: підвищення кваліфікації членів; організація обміном науковим і виробничо-технічним досвідом, сприяння упровадженню у виробництво нової техніки; вирішення питань технічного прогресу країни [4, арк. 1]. Форми і методи роботи – проведення науково-технічних конференцій, семінарів, диспутів; участь у соціалістичному змаганні на кращі розробки; видання фахової літератури, у тому числі праць товариства, результатів конкурсів тощо; лекційна діяльність; організація галузевих секцій, суспільних університетів, наукових відряджень, екскурсій; створення цільових комітетів для розроблення науково-технічних питань; відкриття будинків інженерів, музеїв, техкабінетів і бібліотек; організація технічних консультацій; проведення громадських оглядів книг, журналів, діяльності дослідних інститутів та ін. [4, арк. 2 зв., 3].

До складу Оргбюро товариства входили: голова Українського відділення – заст. міністра меблевої промисловості та столярних виробів УРСР І. І. Антошенко, заст. голови І. П. Дорохов, учений секретар Колосс, члени Оргбюро – проф. П. С. Погребняк і ряд чиновників відповідних міністерств [7, арк. 5]. Згодом головою товариства став В. Д. Байтала.

Структурно Всесоюзне наукове інженерно-технічне товариство лісової промисловості складалося з республіканських і обласних відділень, які виконували спільні, передбачені Статутом завдання у регіонах. Керівним органом відділень було спільне зібрання (конференція) членів товариства. Фінанси, традиційно, формувалися зі вступних і членських внесків юридичних і фізичних членів, цільових асигнувань господарських і профспілкових організацій, інших джерел, не заборонених Статутом [4, арк. 4 зв., 5]. Первинні організації (районні відділення) виконували завдання товариства на місцях – на підприємствах, організаціях, НДІ. Такі осередки формувалися за погодженням з

місцевою парторганізацією шляхом мобілізації громадськості навколо завдань товариства через місцеві ЗМІ, виробничі семінари. Первинні організації працювали під безпосереднім наглядом місцевої парторганізації [4, арк. 15, 15 зв.]. Вводилася посада кореспондентів для підтримання комунікації між республіканським відділенням товариства і його первинними організаціями. Зокрема, кореспонденти Українського відділення розділялися на групи за галузями господарства: лісозаготівля; деревообробна і мебельна промисловість; лісо-хімічна промисловість; лісове господарство [4, арк. 16].

У середині ХХ ст., особливо зважаючи на руйнівні наслідки Другої світової війни, лісова і деревообробна промисловість УРСР потребувала значних інновацій; з'явилася нова промислова галузь – лісохімія, якою експлуатувалося щорічно до 25000 га соснових насаджень [6, арк. 3]. Відкрито 2 вищі навчальні заклади і 6 технікумів, які випускали фахівців з лісового господарства, лісоексплуатації, деревообробки та лісохімії.

У напрямку покращення лісового господарства за сприяння членів первинних організацій товариства відразу після Другої світової війни були створені нові площі полезахисних лісонасаджень, обліснено Нижньодніпровські піски, прийнято міри зі зниження віку вирубки хвойних і листяних дерев, заміни малопродуктивних насаджень більш продуктивними. У 1954 р. на розгляд Ради Міністрів СРСР з ініціативи товариства подано проєкт «Про збільшення вирубки лісу та упорядкування ведення лісового господарства» [8, арк. 18, 21-23]. Товариство займалося також розробкою проєктів щодо озеленення населених пунктів УРСР; забудовою нових і реконструкцією старих житлових кварталів, закладкою приміських лісів, парків, садів. Так, найбільший відсоток озеленення спостерігався у Києві (33,2 %), Харкові (29,3 %), Львові (25,3 %), Вінниці (30,2 %), Чернігові (25,5 %), найменший – Одесі (5,9 %), Миколаєві (5,1 %), Кривому Розі (10 %) [8, арк. 82, 83].

Товариство виступило з ініціативою створення при Раді Міністрів УРСР Головного управління зелених зон міст республіки – для координації, планування і організації робіт з озеленення міст і промислових центрів України, в першу чергу на Донбасі, Придніпров'ї та в Криму; рекомендувало Міністерству комунального господарства УРСР і Управлінню у справах архітектури при Раді Міністрів УРСР видання спільного галузевого журналу «Зелене будівництво міст УРСР» і залучення до висадження зелених зон широких мас населення. До Міністерства народної освіти УРСР подано пропозиції щодо введення до шкільних програм агротехніки і практичних робіт з озеленення; організації в окремих містах (Донецьку, Дніпропетровську, Львові, Сімферополі) в межах підготовки технічних кадрів спеціальних шкіл з зеленого будівництва. Крім того, важливим завданням залишалося створення в Києві на базі дослідної станції квіткових і декоративних рослин Міністерства комунального господарства УРСР окремого науково-дослідного інституту озеленення міст і промислових центрів України, а також створення опорних пунктів цього НДІ у великих містах [8, арк. 86, 87, 88].

Товариство клопоталося питаннями: розширення роботи розплідників, квіткових і оранжерейно-тепличних господарств; створення спеціальних заводів з виготовлення якісних садово-паркових інструментів; правильної організації і побудови роботи розплідників на науково-обґрунтованій агротехнічній основі; організації системи насінневих дендраріїв при великих розплідниках УРСР і спільно з Міністерством комунального господарства УРСР, Міністерством сільського господарства УРСР та ін. сприяння цим процесам; створення спеціальних організацій у вигляді станцій захисту рослин для боротьби з фітозахворюваннями і ентошкідниками; якісної підготовки кадрів зеленого будівництва тощо [8, арк. 91, 92, 93]. Міністерство комунального господарства УРСР і Міністерство сільського господарства УРСР затвердило до виконання у 1955-1956 рр. наступні заходи: 1) організувати у

Криму розплідники з вирощування посадкового матеріалу для озеленення Криму у кількості 16 розплідників загальною площею 665 га; 2) створити в обласних і міських розплідниках школи з вирощування посадкового матеріалу, школи насінневих дендраріїв; 3) Українській дослідній станції квіткових і декоративних рослин Міністерства комунального господарства УРСР підготувати й видати інструкції з закладення насінневих дендраріїв; видання державних стандартів з вирощування посадкового матеріалу в розплідниках тощо [8, арк. 95].

Товариством видавався журнал «Лісова промисловість» – єдиний періодичний орган в СРСР, на шпальтах якого висвітлювалися питання лісівництва, лісового господарства й агролісомеліорації, зокрема, покращення роботи на лісозаготівлях, будівництва лісових доріг, вдосконалення обслуговування, ремонту й експлуатації спецтехніки та ін. [8, арк. 127, 145].

З початку діяльності товариства (на 1946 р.) вченими, на замовлення Міністерства лісової промисловості УРСР та ін., виконувався ряд науково-дослідних робіт: «Головні шляхи механізації лісозаготівельних робіт в Україні», «Заходи з покращення використання механізованих транспортних засобів з вивезення лісу в Україні», «Важливі завдання з розвитку лісового господарства в Україні», «Фабрично-заводська лабораторія в лісовій промисловості як база розвитку науково-дослідної роботи на підприємствах» та ін., видано велику кількість галузевої літератури – довідників, методичних матеріалів, розпочато комплектування бібліотеки [5, арк. 3, 4, 5]. Із науково-експериментальних напрямів цього періоду варто виділити також: вивчення шкідників лісу, проведеного в Чорнобильському лісгоспі; розведення високоякісної сосни в Боярському лісгоспі; покращення технологічних процесів механізації, електрифікації, автоматизації на виробництві; вивчення процесів утилізації відходів і зниження собівартості виготовленої продукції та ін. Основними напрямками діяльності у 1950-х – 1960-х рр. стали комплексна

механізація і автоматизація виробничих процесів у лісовій та лісопереробній промисловості, підвищення продуктивності праці, максимальне використання лісового фонду, переробка і використання відходів, лісохімічна промисловість і, особливо, виробництво синтетичних масел та інших виробів для потреб народного господарства [10, арк. 2].

Товариство, як і інші подібні осередки, мало у своєму складі ряд галузевих секцій (роботою кожної секції керувало Бюро, яке складалося з голови, заступника голови і секретаря; секції фінансувалися правлінням товариства [9, арк. 2, 3]). Так, на 1946 р. при товаристві функціонували секції: 1) лісоексплуатації і транспортування лісу водними шляхами; 2) лісорозробок; 3) лісової хімії; 4) лісового господарства і меліорації; 5) видавнича; 6) підвищення кваліфікації [5, арк. 10]; 7) зеленого будівництва (створена у 1953 р.) [8, арк. 113]. У подальшому секції трансформувалися, додавалися нові. У 1970-х рр. відомо й про інші секції: 1) лісового господарства; 2) лісозаготівель і транспорту; 3) лісової хімії (лісової хімії і підсочки лісу); 4) деревообробки; 5) стандартизації і якості продукції; 6) економіки і організації виробництва; 7) механізації трудомістких процесів; 8) охорони праці та ін.

Члени *секції лісового господарства* на республіканських курсах підвищення кваліфікації регулярно читали лекції про вирубку лісу, тогочасні методи боротьби з лісовими пожежами, шкідниками і хворобами лісу, лісовідновлення і лісорозведення, інтенсифікацію лісового господарства. Наукові дослідження членів секції (зокрема, Синицького, Улицького, Вакулюка, Толчєєва, Одноралова та ін.) торкалися питань встановлення рівня технічного розвитку лісогосподарського виробництва УРСР і порівняння його з зарубіжними країнами, внаслідок чого у 1976 р. був підготовлений матеріал, покладений в основу відповідної доповіді Мінлісгоспу УРСР і Мінліспрому УРСР. Члени секції готували пропозиції для Мінлісгоспу УРСР з питань

інтенсифікації, технічного прогресу лісогосподарського виробництва; працювали в напрямку лісової селекції для ВДНГ [12, арк. 11, 13].

Секція лісозаготівель і транспорту зосередила увагу на вирішенні питань: розширення промислової переробки лісових відходів (так, на Гатчинському машинобудівному заводі ім. Ромеля у 1975 р. розпочато серійний випуск нової пересувної вирубувальної машини МРГС-5; запущено нові колісні трактори Т-187); механізації трудомістких лісових робіт (організовано серійне виготовлення канатних установок); будівництва лісових доріг і організації ремонтної служби (розроблено положення про ремонтну службу) [11, арк. 1, 3]. У середині 1970-х рр. виконувалися НДР «Розробка передових форм організації дорожно-будівельних робіт у лісокомбінатах», «Удосконалення існуючої технології поступових і вибіркового вирубок на базі використання нових машин і механізмів у гірських районах Карпат» та ін. [12, арк. 14].

Секція лісової хімії і підсочки лісу організовувала курси підвищення кваліфікації майстрів підсочки лісу; розробляла ефективні методи підсочки сосни з застосуванням хімічних стимуляторів смолоутворення [12, арк. 16].

Секція деревообробки займалася упровадженням прогресивних технологій, вдосконаленням організації праці на науковій основі із застосуванням комплексної механізації; проводила фахові семінари, у тому числі присвячені питанням стандартизації, метрології і атестації якості виготовленої продукції; розробляла промислове обладнання; організовувала конкурси і виставки зразків сувенірно-художніх виробів тощо [12, арк. 1, 2].

Секція стандартизації і якості продукції (створена 1970 р.) займалася покращенням показників якості виготовлюваної продукції шляхом безпосередньої участі у проведенні систематичних переглядів стандартів і технічних умов з застарілими показниками, забезпечення упровадження нових і переглянутих стандартів, а також дотримання чинних (зокрема, розглянуто питання упровадження «гостів» на виготовлену продукцію, стандартів і

метрології Мінліспрому УРСР). Члени секції приймали участь у розробленні документації і атестації виготовленої продукції, в організації на підприємствах служб стандартизації і метрології. За сприяння секції 25-27 лютого 1975 р. у Києві проведено науково-технічну конференцію «Творчість наукової молоді – лісовій промисловості», 21-23 травня того ж року – Всесоюзну науково-технічну конференцію в Івано-Франківську «Комплексні лісові підприємства – основа раціонального використання і розширеного відтворення лісових ресурсів» [11, арк. 11, 12, 18, 21].

Секція економіки і організації виробництва займалася розробленням і упровадженням проєктів і рекомендацій з наукової організації праці в лісовій промисловості та лісовому господарстві [11, арк. 28]. У секції виконувалися НДР: «Аналіз трудомістких виробів і розроблення методів визначення трудозатрат при виготовленні меблів», «Розроблення і впровадження раціональних форм організації праці при проведенні розріджень лісу в лісокомбінатах»; вивчалася інформаційне забезпечення і комплекс програм зі створення операційного обліку державного лісового фонду СРСР, питання інтенсифікації лісового господарства тощо [12, арк. 25].

Секція охорони праці (створена 1973 р.) займалася паспортизацією умов праці; підготовкою кваліфікаційних характеристик фахівців з охорони праці; розробленням навчальних планів для підготовки спеціалістів з охорони праці, а також проєктів з облаштування кабінетів охорони праці в системі Мінлісгоспу УРСР і Мінліспрому УРСР. Аналізувалися виробничий травматизм і ефективність профілактичних заходів на підприємствах Мінлісгоспу УРСР; готувалася навчально-методична й ілюстративна (плакати, стенди) продукція з питань безпеки праці [12, арк. 19, 20, 21].

За сприяння товариства в УРСР було утворено ряд народних університетів технічних і економічних знань з наступними факультетами: економіки і управління виробництвом у лісовій та деревопереробній

промисловості; економіки та організації управління виробництвом; економіки та управління виробництвом; технічного прогресу; лісоексплуатації і переробки деревини; лісогосподарський та ін. [14, арк. 1, 2].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Практично всі форми та напрями роботи Українського НТТ лісової промисловості та лісового господарства, як і інших подібних осередків другої половини ХХ ст., вписувалися в концепцію соціалістичного змагання і руху за наукову організацію праці. Виконуючи настанови партії виробничого та науково-дослідного характеру, науково-технічні товариства мали підтримку державних і урядових інституцій, адже їхніми юридичними членами були міністерства і відомства, ради народного господарства, комбінати, трести, профільні підприємства, проектні й конструкторські організації, НДІ, заклади вищої освіти, технікуми тощо. Тим більше, що фінансування – а це головна запорука стабільності й ефективної роботи будь-якого громадського об'єднання – здійснювалося у формі членських внесків від юридичних і фізичних осіб, цільових асигнувань господарських і профспілкових організацій.

Головна мета товариства полягала у сприянні розвитку науково-технічної і творчої ініціативи у середовищі технічної інтелігенції підприємств і організацій лісового господарства і лісової промисловості УРСР. Через галузеві секції (лісового господарства і меліорації; лісозаготівель і транспорту; зеленого будівництва; лісової хімії і підсочки лісу; деревообробки; стандартизації і якості продукції; економіки і організації виробництва; охорони праці; видавничої; підвищення кваліфікації та ін.) товариство працювало в напрямках: лісівництва, агролісомеліорації та лісової селекції; лісохімічної промисловості; комплексної механізації і автоматизації виробничих процесів у лісовій та лісопереробній промисловості; стандартизації, метрології і атестації якості виготовленої продукції; розширення промислової переробки лісових відходів; озеленення населених пунктів УРСР, обліснення нових площ, збільшення площ

полезахисних лісонасаджень; опікувалося роботою розплідників, квіткових і оранжерейно-тепличних господарств; організацією системи насіннєвих дендраріїв; створенням станцій захисту рослин; підготовкою кадрів зеленого будівництва (зокрема, за сприяння товариства відкривалися спеціальні школи з зеленого будівництва і народні університети технічних і економічних знань) тощо.

Подальших досліджень потребують усі форми роботи і напрями діяльності Українського науково-технічного товариства лісової промисловості та лісового господарства протягом періоду його функціонування задля з'ясування реального внеску осередку у розвиток галузі та її наукове забезпечення.

Список використаних джерел та літератури

1. Научно-технические общества СССР. Ист. очерк / Авт.: Гриценко Н. Н., Оранжереева В. Ф., Алексеев Д. Г. и др. Москва: Профиздат, 1968. 455 с.
2. Ніколаєць К. М. Суспільно-політичний розвиток УРСР у другій половині 60-х – на початку 90-х років XX століття: українська історіографія: дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.06. Київ, 2012. 450 с.
3. Филлипов Н. Г. Научно-технические общества СССР (1917-1941 гг.): Учеб. пособ. / Отв. ред. А. А. Кузин. Москва, 1977. 83 с.
4. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України). Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 1. 19 арк.
5. ЦДАВО України. Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 8. 18 арк.
6. ЦДАВО України. Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 11. 4 арк.
7. ЦДАВО України. Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 19. 17 арк.
8. ЦДАВО України. Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 142. 152 арк.
9. ЦДАВО України. Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 199. 3 арк.
10. ЦДАВО України. Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 235. 21 арк.
11. ЦДАВО України. Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 606. 32 арк.
12. ЦДАВО України. Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 613. 28 арк.
13. ЦДАВО України. Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 642. 85 арк.
14. ЦДАВО України. Ф. 4645. Оп. 1. Спр. 645. 6 арк.

References

1. Gricenko, N. N., Oranzhereeva, V. F., & Alekseev, D. G. (1968). Nauchno-tekhнические obshchestva SSSR. Ist. ocherk [Scientific and technical societies of the USSR. Historical outline]. Moskva [In Russian].
2. Nikolaiets, K. M. (2012). Suspilno-politychnyi rozvytok URSS u druhii polovyni 60-kh – na pochatku 90-kh rokiv XX stolittia: ukrainska istoriografiia [Socio-political development of the Ukrainian SSR in the second half of the 60s – the beginning of the 90s of the 20th century: Ukrainian historiography]: Doctor's thesis. Kyiv [In Ukrainian]
3. Fillipov, N. G. (1977). Nauchno-tekhнические obshchestva SSSR (1917-1941 gg.): Ucheb. posob. [Scientific and technical societies of the USSR (1917-1941): Textbook]. Moskva [In Russian].
4. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 1 [In Russian].
5. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 8 [In Russian].
6. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 11 [In Russian].
7. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 19 [In Russian].
8. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 142 [In Russian].
9. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 199 [In Russian].
10. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 235 [In Russian].
11. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 606 [In Russian].
12. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 613 [In Russian].
13. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 642 [In Russian].
14. The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. Fund 4645, Inventory 1, Unit 645 [In Russian].

Рецензенти:**В. В. Куйбіда, д. і. н., проф.;****О. Я. Пилипчук, д. біолог. н., проф.****Надійшла до редакції: 01.03.2023 р.**